

Asia: VM212:00/2018 VN/10384/2019

Lausuntopyyntö valtionavustushankkeessa (VM212:00/2018) toimivan järjestöjaoston väliraportista

1 Taustatiedot

Lausunnonantaja

Yhdistys

2 Järjestöjaoston alustavat ehdotukset ja selvityksen kohteet

1 Monivuotiset toiminta-avustukset (s. 14)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta.

"Monivuotiset toiminta-avustukset tehostaisivat valtionavustusprosesseja ja parantaisivat yhdistysten talouden ja toiminnan ennakoitavuutta, jatkuvuutta ja strategisuutta. "

Lisäksi monivuotiset toiminta-avustukset vahvistaisivat järjestöjen toiminnan suunnitelmallisuutta sekä laatua. Keskeistä on huomioida tasapuolisuus ja se, että kaikkia resursseja ei niiden vähetessä kohdenneta pitkään rahoitusta saaneille tahoille, joka saattaa johtaa siihen, että uusille toimijoille ja toimintoille ei riitä rahoitusta. Rahoituksen pitäisi mahdollistaa muuttuvassa toimintaympäristössä uudenlaisten ja innovatiivisten toimintojen kokeilemisen ja siten tukea järjestöjen roolia yhteiskunnallisten uudistusten aloittajina. Lisäksi järjestökentän näkemys paikallisella, maakunnallisella ja valtakunnallisella tasolla tulee huomioida toimintaympäristön muutoksia arvioitaessa. Paikallisesti ja maakunnallisesti toimivien yhdistysten ja niiden toimintaa tukevien verkostojärjestöjen asiantuntemus ihmisten arjesta ja järjestöjen asiakastyöstä rakentuu siellä missä työ tehdään.

"Yhdistykset voisivat keskustella valtionavustuksia myöntävien valtionapuviranomaisten kanssa toimintaympäristömuutoksista ja pitkän ajan suunnitelmistaan."

Avustuksen myöntäjän ja saajan välinen avoin, systemaattinen keskustelu yhdistyksen pitkän ajan suunnitelmista ja siihen yhdistetyt monivuotiset toiminta-avustukset voisivat luoda pohjaa valtionavustuksen alaisten järjestöjen autonomisuuden lisäämiselle. Erityisen tärkeää on, että avustuksen saajien ja myöntäjien välillä on toimiva keskusteluyhteys ja avustuksen saajat ovat oikea-aikaisen ja tasapuolisen neuvonnan ja ohjauksen piirissä.

2 Valtionavustushakujen koordinointi (s. 15)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta.

On kannatettavaa, että eri rahoitushakemuksiin liittyvää työmäärää voidaan näillä ehdotuksilla vähentää ja valtionavustushaku tukee johdonmukaista kokonaisuuksien rakentamista ja aikataulutusta.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi (s. 15)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta.

Digitaaliseen hakuun ja raportointiin siirryttäessä olisi ensiarvoisen tärkeää, että maakunnissa olisi tarjolla ohjausta ja tukea erilaisille ja erikokoisille järjestöille avustusten hakuun, toiminnan toteuttamiseen ja raportointiin. Tehtävä olisi luonteva maakunnallisille verkostojärjestöille. Laaja-alainen ohjaus ja tuki, jonka saamisen edellytyksenä ei ole jäsenyys valtakunnallisessa järjestössä, mahdollistaa myös pienempien yhdistysten ja järjestöjen osallistumisen valtionavustuspohjaisen toiminnan toteuttamiseen.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa (s. 16)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry ehdottavat muutoksia tähän kohtaan.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry pitävät tärkeänä, että valtionavustusten myöntämiseen kehitetään menettelytapoja, jotka vähentävät avustuksen saantiin ja käyttöön liittyvää hallinnollista työmäärää. Keskeistä on se, että avustusten keskittäminen jaettavaksi valtakunnallisten keskusjärjestöjen kautta ei vähennä niiden maakunnallisten ja alueellisten järjestöjen toimintamahdollisuuksia, jotka ovat eivät ole organisoituneet liittotasolla. Järjestöissä on paljon toimijoita, jotka eivät kuulu jäsenenä valtakunnallisiin järjestöihin ja tällaisia järjestöjä perustetaan enenevässä määrin. Järjestöjen kehittämistoiminnan tuloksellisuutta lisää se, että yksittäiset järjestöt ja yhdistykset saavat resurssia itsenäiseen kehittämistoimintaan.

Tärkeää onkin turvata se, että maakunnissa olisi tarjolla ohjausta ja tukea erilaisille ja erikokoisille järjestöille avustusten hakuun, toiminnan toteuttamiseen ja raportointiin. Tehtävä olisi luonteva maakunnallisille verkostojärjestöille. Laaja-alainen ohjaus ja tuki, jonka saamisen edellytyksenä ei ole jäsenyys valtakunnallisessa järjestössä, mahdollistaa myös pienempien yhdistysten ja järjestöjen osallistumisen valtionavustus pohjaisen toiminnan toteuttamiseen. Maakuntapohjaisen ohjauksen ja tuen voi organisoida myös suuralueille järjestöpohjaisina alueellisina neuvonta- ja tukiorganisaatioina kuten selvitysmiehet Aaro Harju ja Jorma Niemelä esittivät raportissaan Järjestöjen taloudellisista toimintaedellytyksistä 2/2011 Selvityksiä ja ohjeita, Oikeusministeriö.

5 Rahapelituottoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (s. 17)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta

On kannatettavaa, että vertailun pohjalta voitaisiin luoda kaikkien edellä mainittujen ministeriöiden ehdoille yhtenäinen rakenne ja tulkinta. Tärkeää on myös järjestöjaoston ehdotus, että toimialan erityispiirteistä johtuvia perusteltuja haku-, myöntö-, käyttö- ja selvitysehtoja ei tarvitse sovittaa yhteen.

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli (s. 18)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta.

Uuden toimintamallin käyttöönotossa on ehdottomasti otettava huomioon avoimen hallinnon periaatteet. Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry katsovat, että uusi toimintamalli ja siihen liittyvä toimintakulttuurin muutos edellyttää alueellisten toimijoiden, mm maakunnallisten verkostojärjestöjen parempaa integraatiota ja osallisuutta yhteiseen valmisteluun. Näin valmistelussa tulisi kuulluksi alueellisten ja paikallisten sekä pienempien yhdistystoimijoiden ääni maantieteellisesti koko Suomen kattavasti ja kootusti.

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen (s. 18)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta.

Järjestöjaoston ehdotus, että yhdistysten äkillisiä talous- ja toimintamuutoksia alettaisiin seurata kahden vuoden jaksolla on kannatettava. Aitojen kokeilujen ja tuloksetkaan kehittämistyön toteuttamisen edellytyksenä on se, että avustuksen saaja voi hankekauden aikana arvioida tavoitteen ja toimintojen tarkoituksenmukaisuutta ja tehdä tarvittaessa muutoksia resurssien ja toimintojen suuntaamisessa joustavasti talousarvion puitteissa. Tällä hetkellä STEA-rahoitteista kehittämistoimintaa hankaloittavat tiukat talous- ja toimintaohjeistukset.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen (s. 19)

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi (s. 19)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta

Järjestöjaosto esittää, että Valtionavustushankkeessa yhdenmukaistettaisiin talouden ja valtionavustuksella rahoitettavan toiminnan raportointia. Kannatettavaa on, että arvioinnin painopiste siirrettäisiin jälkikäteen tehtävästä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvioinnista valtionavustustoiminnan systemaattiseen ennakointiin, seurantaan ja jatkuvaan kehittämiseen. Jatkuva avoin vuoropuhelu avustuksen myöntävän tahon kanssa tukee raportointia ja arviointia.

Ei ole tarkoituksenmukaista, että käytön selvittämiseen ja tuloksellisuuden raportointiin menee enemmän aikaresursseja kuin itse toimintaan. Tämä on myös eriarvoistavaa, sillä pienillä toimijoilla ei ole erikseen resursoida henkilöitä tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointiin. Alueille resursoidut neuvonta- ja tukiorganisaatiot voisivat tukea ja neuvoa paikallisia toimijoita talouden ja toiminnan raportointiin ja arviointiin liittyvissä kysymyksissä.

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen (s. 20)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta selvityksen laatimisesta.

"Järjestöjaoston raportin mukaan yhdistykset kaipaavat valtionavustusten hakijoiden ja myöntäjien viestintää ja vuorovaikutusta sekä vaikuttamismahdollisuuksia. Järjestökyselyn ja kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan (KANE) verkkokyselyn perusteella yhdistykset haluavat vaikuttaa kansalaisyhteiskuntaa koskevan lainsäädännön uudistamiseen ja valtionavustustoiminnan kehittämiseen. Lainsäädäntömuutosten vaikutuksia on arvioitava myös kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta. Osa yhdistyksistä kokee yhteiskuntavaikuttamiseen ja vaikuttajaviestintään liittyvää eriarvoisuutta, kuten resurssien puutetta."

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry yhtyvät tähän näkemykseen ja painottavat, että kansalaisyhteiskunnan keskeinen osa, maakuntien toimijat, eivät ole riittävällä tavalla päässeet osallistumaan yhteiseen vuorovaikutukseen ja vaikuttamiseen. Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta on v. 2020 perustettu toimielin, joka kannattaa ottaa mukaan yhteiseen kehittämis- ja vaikuttamistoimintaan kattavamman osallisuuden ja koko Suomen käsittävän vuoropuhelun varmistamiseksi. Tämä on linjassa Oikeusministeriön Kansalaisyhteiskunnan tila – ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa –loppuraportin suositusten kanssa,

jossa ehdotetaan varmistettavaksi, että kaikilla Suomen alueilla on kansalaistoimintaa tukeva ja yhteisiä resursseja koordinoiva taho.

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä (s. 21)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta.

Avustuksen hakijoiden oikeusturva on vahvempi, mikäli avustushakemuksia käsittelee useampi henkilö. Tämä ei saa kuitenkaan lisätä käsittelyaikoja ja tuoda hakemusmenettelyyn lisäbyrokratiaa.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit (s. 21)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry yhtyvät järjestökyselyssä esille nousseeseen näkemykseen, että valtionavustusten käyttötarkoitukset eivät ole aina selkeitä. Lisäksi on kannatettavaa, että valtionavustusten käyttötarkoitukset määriteltäisiin selkeillä kriteereillä ja määriteltyä käyttötarkoitusta voitaisiin selkeyttää erityisehdoilla tai päätösکوhtaisilla ehdoilla.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry pitävät keskeisenä lähtökohtana ja oikeudenmukaisuusperiaatteena sitä, että yleisavustuksia ja kohdennettuja avustuksia myönnetään entistä enemmän suoraan alueille, joihin hyvinvointialueita tällä hetkellä rakennetaan. Keskeistä on tällöin varmistaa, että maakuntien verkostojärjestöjen edustajat ovat mukana avustuskriteerien määrittelyssä.

Yleisavustukset ja kohdennetut avustukset ovat tärkeitä yhdistysten hallinnon toteuttamiseksi, jotta pitkäjänteistä ja tuloksekasta kehittämistoimintaa voidaan ylipäätään tehdä. Myös alueella toimivat yhdistykset tarvitsevat hallintoa toimintojensa organisoimiseen. Raportointia ja arviointia kehitettäessä on tärkeää tunnistaa se, että pienillä toimijoilla ei ole resurssia erilliseen raportointi- ja arviointihenkilöstöön, vaikka toiminta muutoin olisi kokoaan vaikuttavampaa ja tuloksellista. Alueellisten neuvonta- ja tukiorganisaatioiden resursoiminen voisi tukea pieniä yhdistyksiä niiden hallintotehtävissä.

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit (s. 22)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry ovat samaa mieltä kuin suuri osa järjestökyselyyn vastanneista, että valtionavustusten myöntämisen kriteereinä voidaan käyttää tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kestäväen kehityksen edistämistä. Lisäksi on kannatettavaa, että valtionavustushankkeessa vastuullisuuskriteerit sekä tavoitteet ja lähtökohdat sanoitettaisiin ja määriteltäisiin selkeästi, jotta niiden arviointi ja tulkinta ovat nykyistä yhtenäisempiä.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen (s. 22)

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat ehdotusta.

Yhdistysten omarahoitus lisää niiden autonomisuutta ja riippumattomuutta julkisista rahoituksista. Julkisten avustusten epävarmuus lisää yhdistysten tarvetta ja painetta monipuolistaa rahoituspohjaansa ja kehittää varainhankintaa. Valtionavustusta saavat yhdistykset saattavat olla tilanteessa, jossa avustusten ehdot estävät varainhankinnan ja talouspohjan laajentamiseen liittyvän kehittämistyön.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry pitävät tärkeänä selvityksen lähtökohtaa, että yhdistyksen tulot eivät vähentäisi yleisavustusta tai kohdennettua yleisavustusta, vaan tulot otettaisiin pääsääntöisesti huomioon positiivisesti harkittaessa ja myönnettäessä avustusta, jos järjestön toiminta on ollut tuloksellista.

Järjestökyselyn perusteella yli puolella yhdistyksistä on toimintaa, jonka ne rahoittavat omalla rahoituksella valtionavustusten asemesta. Noin puolet järjestökyselyyn vastanneista toivoo, että ulkopuolinen panostus, kuten vapaaehtoinen talkootyö, otettaisiin huomioon valtionavustusta myönnettäessä. Nykyisin käytäntö vaihtelee ja maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry pitävät tärkeänä, että tähän luodaan yhdenmukaiset käytännöt. On kannatettavaa, että järjestöjaosto selvittää lisää yhdistysten toimintojen rahoituslähteiden yhteensovittamisen mahdollisuuksia.

15 Taloustarkastajan tehtävä (s. 23)

-

3 Järjestöjaoston väliraportti ja valtionavustustoiminta

Järjestöjaoston väliraporttia koskevat yleiset huomiot

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry näkevät tämän keskustelun tärkeäksi ja toivovat, että neuvottelukunta pääsee osalliseksi keskusteluihin tulevaisuudessa.

Valtionavustustoimintaa koskevat yleiset huomiot

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattavat Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020 – luvun Suomessa -raportin toimenpidesuosituksista maakunnallisten verkostojärjestöjen rahoituksen järjestämisestä jaetusti kaikilta järjestöjä rahoittavilta ministeriöiltä (ainakin STM ja OKM), jotta käytännön toiminnan kannalta keinotekoinen raja sote- ja muiden hyvinvointia edistävien järjestöjen tukemisesta poistuu (vrt. STEAn rajaukset). Tämä vahvistaisi eri yhdistysten yhteistyötä ja sen rakentumista hyvinvointialueiden ja kuntien kanssa yhteistyössä alueilla ja ratkaisisi tässä raportissa aiemmin määriteltyjä ongelmia mm. järjestöjen osaamisessa.

Valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista koskevat ehdotukset järjestöjaostolle valmistelun jatkamiseksi

-

Sivonen Tiina
Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry